

สินสอดไม่เลื่อมศักดิ์

วารสาร
สามโกศ

มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต VAKORN@DPU.AC.TH

สินสอด(dowry) ที่ทั่วไปเข้าใจกันก็คือของมีค่าที่ฝ่ายชายมอบให้แก่ฝ่ายหญิงยามเมื่อสู่ขอตามประเพณีไทย หรือฝ่ายหญิงให้ฝ่ายชายเพื่อขอแต่งงานตามธรรมเนียมอินเดีย นั่นโดยแท้จริงแล้วมีอะไรที่แปลกกว่านั้น และมีเหตุผลว่าทำไมมันจึงเกิดขึ้นและดำรงอยู่ในบางสังคม

ในสังคมกรีก โรมัน และยุโรปตะวันตกก็มีประเพณี dowry เช่นเดียวกัน เพียงแต่มีลักษณะกว้างขวางกว่า dowry อาจเป็นเงิน สิ่งหาและ/หรือสิ่งหาที่มีทรัพย์ที่ครอบครัวฝ่ายผู้หญิงมอบให้เจ้าบ่าวหรือครอบครัวเจ้าบ่าวหรือตัวเจ้าสาวเองก็ได้ ซึ่ง dowry ในความหมายนี้แตกต่างไปจากเงินหรือสิ่งของ ทรัพย์สินที่เจ้าบ่าว(เจ้าสาว) มอบให้แก่คู่สมรสที่เกิดขึ้นในไทยและอินเดียซึ่งเรียกว่า bride(groom) price

bride price คือสิ่งที่มักกระทำกันในสังคมของประเทศกำลังพัฒนา สินสอดลักษณะนี้บางทีเรียกอย่างจิกจิวว่า "ค่าน้ำนม" (ความรักจากอกแม่หาค่าไม่ได้ จนไม่น่าเรียกชื่อเช่นนี้) มากกว่าที่จะเป็น dowry ตามความหมายดั้งเดิม

ในสมัยกรีก dowry เป็นตัวฐานะทางสังคมและความมั่งคั่งของครอบครัวเจ้าสาว ถ้าจะให้เป็นที่ยอมรับของสังคม พ่อเจ้าสาวต้องให้ dowry ไม่ต่ำกว่าหนึ่งในสิบของความมั่งคั่งที่มี เงินนี้โดยประเพณีเป็นของเจ้าสาวแต่เจ้าบ่าวก็ใช้ร่วมได้ด้วย หากหย่ากันภรรยาที่เอา dowry กลับคืนไป

ในสมัยโรมัน dowry คือสัญลักษณ์ของการตั้งใจให้ลูกสาวไปแต่งงานไม่ใช่ไปเป็นนางบำเรอ ดังนั้น หากพ่อแม่ฝ่ายเจ้าสาวให้ dowry น้อยเกินไปก็จะส่งสัญญาณที่ผิดให้แก่ฝ่ายเจ้าบ่าว

ในสังคมยุโรปในศตวรรษที่ 12 การให้ dowry แก่ลูกสาวเมื่อแต่งงานก็คือการมอบมรดกของพ่อแม่แก่ลูกสาวก่อนตายนั่นเอง เพราะตามประเพณี เมื่อตายลงลูกชายเท่านั้นที่จะได้มรดกลูกสาวไม่มีสิทธิ

dowry ในความหมายดั้งเดิมจึงเป็นเงินหรือทรัพย์สินที่มอบให้แก่ลูกสาว (ถึงแม้ไอ้ลูกเขยจะมาแบ่งไปใช้น้ำกึ่งก็ตาม) เป็นทุนส่วนตัวเพื่อจิกได้ไม่ต้องพึ่งพิงสามีมากเกินไป หรือเพื่อให้มีหน้ามีตา ครอบครัวสามีไม่ดูถูกเมื่อไปอยู่

ในครอบครัวเดียวกัน(ลูกสาวแต่งงานแล้วต้องไปอยู่บ้านสามี) นอกจากนี้ยังป้องกันการหย่าร้างหรือทอดทิ้งได้ในระดับหนึ่งด้วย เนื่องจากหากหย่าร้างกันเมื่อใด ฝ่ายหญิงสามารถเอาสมบัติกลับไปเป็นของเธอคนเดียวได้

เมื่อเศรษฐกิจการค้าของยุโรปขยายตัวกว้างขวางขึ้นในศตวรรษที่ 16 และ 17 ขนาดของ dowry ก็ใหญ่ขึ้นเนื่องจากเกิดเศรษฐกิจใหม่ที่ต้องการให้ลูกสาวแต่งงานกับเจ้าหรือขุนนางเพื่อขยับฐานะทางสังคมของครอบครัว ถ้า dowry ไม่มากก็ไม่สมฐานะและอาจไม่มีคนเหล่านี้แต่งงานด้วยก็เป็นได้

ในกลางศตวรรษที่ 18 ประเพณี dowry เริ่มเสื่อมลงอันเนื่องมาจากการเป็นยุคอุตสาหกรรม ผู้คนอพยพทำงานข้ามถิ่นเนื่องจากมีตลาดแรงงานเกิดขึ้น และดึงดูดผู้คนจากสารพัดถิ่น ครอบครัวใหญ่ที่อยู่กันมานานเริ่มมีขนาดเล็กลง การให้ทุนแก่ลูกสาวในรูป dowry จึงมีความจำเป็นน้อยลง เพราะผู้หญิงก็ทำงานหาเงินได้เอง นอกจากนี้ลูกชายและลูกสาวก็มีสิทธิในมรดกของพ่อแม่เช่นเดียวกันแล้ว

เมื่อถึงศตวรรษที่ 19 ซึ่งเป็นช่วงเวลาของยุคโรแมนติก การแต่งงานแปรเปลี่ยนจากการที่พ่อแม่จัดหาให้เป็นหลัก มาเป็นความรักชอบระหว่างบุคคล การชื่นชมสิทธิและเสรีภาพทำให้ความเป็นปัจเจกบุคคลสูงขึ้น บทบาทของ dowry เพื่ออุ้มฐานะทางเศรษฐกิจของลูกสาวจึงมีความสำคัญลดลง

นอกจากนี้พ่อแม่ก็ต้องการออมเงินไว้ใช้เองมากกว่าที่จะมอบเป็น dowry ให้แก่ลูกสาว ซึ่งก็มีงานทำและมีรายได้เช่นกัน

ข อกลับมาเรื่อง bride price หรือ dowry ในความหมายสมัยใหม่ในสังคมไทย

ประเพณีที่เจ้าสาวหรือครอบครัวเจ้าสาวได้รับเงินและทรัพย์สินจากฝ่ายเจ้าบ่าว ซึ่งยังมีอยู่ในปัจจุบันนั้น โดยแท้จริงแล้วก็ไม่ต่างไปจาก dowry ในสมัยก่อนนัก

นั่นก็คือต้องการให้เจ้าสาวมีทุนรอนบ้าง(ไม่ในรูปแบบทองรูปพรรณ เงินสด) โดยไม่ต้องพึ่งพิงสามีมากเกินไป และเพื่อให้ดูว่าเป็นหญิงมีค่า มีความหมายในสายตาของฝ่ายชาย

นอกจากนี้ยังอาจช่วยให้ชายบางคน ที่มีความเป็นทุนนิยมสูงในตัว ไม่รู้ว่า หย่าร้างหรือทอดทิ้งไปได้ง่ายๆ เพราะเสียดายสินสอดที่พ่อแม่ได้มอบให้ภรรยาที่เป็นได้

นอกจากประโยชน์ของ bride price หรือ dowry สมัย

ปัจจุบันดังกล่าวแล้วเป็นประการที่หนึ่ง ในประการที่สอง มันยังอาจถูกใช้เป็นอุปสรรคปิดกั้นโอกาสที่ผู้คนจากคนละชั้นของรายได้หรือสังคมหรือพวกที่ก้ำกึ่งแต่บังเอิญมาชอบลูกสาวอีกด้วย(หากใช้สำนวนนักเลง เชิงเหยียดคนก็คือ สิ้นสอดมีไว้ “เพื่อไล่ก๊วย”)

ประการที่สาม ในเชิงเศรษฐศาสตร์ สิ้นสอดเป็นตัวสื่อข้อมูลแก่ฝ่ายผู้หญิงว่าฝ่ายชายต้องการลูกสาวไปเป็นภรรยาจริงจังหรือไม่ (“สุราคา” หรือไม่) ข้อเท็จจริงสำคัญอันหนึ่งก็คือฝ่ายหญิงเป็นฝ่ายถูกเลือก ในขณะที่ฝ่ายชายเป็นฝ่ายตัดสินใจเลือก(ทางเลือกก็คือ น.ส.ก.ไก่ ถึง ฮ.นกฮูก) ฝ่ายหญิงมีสิทธิได้รับหรือไม่รับเท่านั้น(ภาษาจิตตอลก็คือ 1 หรือ 0) ซึ่งมีความเสี่ยงว่าจะได้ลูกเขยดีหรือไม่ มากกว่าฝ่ายชายที่คัดเลือกได้ทั่วโลก

สารสนเทศแก่ทั้งสองฝ่ายไม่สมรูป(asymmetric) กัน โดยธรรมชาติจากประเพณี ฝ่ายชายมีข้อมูลเกี่ยวกับฝ่ายหญิงครบถ้วน(เพราะได้ผ่านกระบวนการตัดสินใจเลือกแล้ว) ส่วนฝ่ายหญิงนั้นมีข้อมูลน้อยกว่าเพราะเป็นฝ่ายถูกเลือก ดังนั้น สิ้นสอดจึงถูกใช้เป็นตัวนำมาซึ่งข้อมูลเพิ่มเติมขึ้นสำหรับการตัดสินใจของฝ่ายหญิง

กรณีข้างต้นที่กล่าวมาใช้กับกรณีคู่ขอที่มีคนกลางเชื่อมประสานโดยผู้ใหญ่เห็นพ้องกัน การแต่งงานไม่ได้เกิดจากการรักชอบกันของทั้งสองฝ่ายแบบคนในเมือง การแต่งงานในลักษณะนี้หรือกึ่งๆ รูปแบบนี้ยังคงมีอยู่ไม่น้อยในชนบทและประเพณีสินสอดก็ยังไม่หายไป

dowry ทั้งในความหมายดั้งเดิมและปัจจุบันก็ยังคงเน้นประโยชน์ของฝ่ายหญิง เพศที่เปราะบางและเสียหายได้มากกว่าเป็นหลัก ประเพณีนี้จึงมิได้เกิดขึ้นอย่างปราศจากเหตุผลหากมีประวัติศาสตร์อันยาวนานเป็นเครื่องรองรับ

ปัญหาที่น่าพิจารณาก็คือ ถึงแม้ dowry จะตั้งใจให้เจ้าสาวเป็นผู้รับประโยชน์ แต่ในความเป็นจริงแล้วสามีก็มักมีส่วนร่วมใช้ในผลบุญนั้นด้วยเสมอไม่มากก็น้อย

ดังนั้นผู้ชายดีๆ ที่มีความสำนึกในประวัติศาสตร์เข้าใจวัตถุประสงค์ที่แท้จริงของสินสอดคงถอยไปให้ไกลๆ จากความนำเกลียดนั้นหน่อยนะครับ

(ข้อมูลบางส่วนจาก History Magazine, November 2005)